

S t o r a u t s k o t t e t s b e t ä n k a n d e
N:o 7 med anledning av Regeringens proposition angående
lag om självstyrelse för Åland.

Efter handläggning av förenämnda ärende har Stora utskottet beslutit i huvuddrag såsom sådana omfatta de i Grundlagutskottets betänkande N:o 1 ingående förslagen. Emellertid har Stora utskottet funnit nödigt införa en del ändringar i 3, 4, 9, 10, 11, 12, 18 och 26 §§ av lagen om självstyrelse för Åland. Stora utskottet får förty vördsamt föreslå,
att Riksdagen måtte antaga så lydande lagförslag:

L A G

om självstyrelse för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgas härmed som följer:

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Landskapet Åland, som omfattar det nuvarande Ålands län, skall tillkomma självstyrelse, såsom i denna lag stadgas.

2 §.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget. Till befolkningen hänföras de, vilka äro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner.

3 §.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsnämnd, som av landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som väljes av landstinget.

4 §.

Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president. Han omhänderhar ock, jämte statens centrala myndigheter, såsom därom särskilt stadgas, de till republikens allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet Åland.

II. Lagstiftningen.

5 §.

Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val, och skall rösträtten vid dessa val vara densamma som anorstädes i riket är gällande med avseende å kommunala val. Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. Landshövdingen sammankallar landstinget till urtima möte samt äger, med begivande av republikens president, upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 §.

Landshövdingen eller annan person, som republikens president därtill förordnar, öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tingen presidentens framställningar och meddelanden.

8 §.

Övriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

9 §.

Republikens lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag ävensom rörande angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke.

Lag samma vare om antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga; rätt till expropriation av egendom, med undantag av lagstiftning rörande expropriation för landskapsförvaltningens å Åland behov mot full ersättning;

2) flaggan och republikens vapen;

3) republikens förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland; pass, inflyttning till landet, utlänningars övervakande samt brottslingars utlämnande;

4) försvarsväsendet;

5) skatter och avgifter, vilka skola i republiken allmänneligen utgöras, med de i 21 § nämnda undantag;

6) grunderna för undervisningsväsendet;

7) grunderna för kommunal rösträtt;

8) (7) familje-, arvs- och förmyndarskapsrätt; handels-, växel- och sjörätt; grunderna för rättighet till utövning av yrken samt jordbruket

och övriga näringar; annan privaträtt; alkohollagstiftningen; arbetarför-säkrings- och -skyddslagstiftningen; handelsregister; skiftesväsendet; strafflag; lag om rättegångsväsendet och processlag, verkställighet av domar och straff; lösdrivares behandling; allmän benådning;

9) (8) landets allmänna statistik; mantals- och övriga allmänna befolk-ningslängder; emigration; det allmänna övervakandet av hälsovården samt bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar;

10 (9) statens ämbetsverk och allmänna inrättningars organisation och verksamhet; ordningen för anställande i samt kompetensvillkoren för be-fordran till statstjänst ävensom statstjänstemännens rättigheter och skyl-digheter;

11) (10) sjöfarts-, lots- och fyrväsendet; lufttrafiken; järnvägsväsen-det; tullar och tullväsendet samt tullens och handelns enhetliga ordnande; varuutbytets frihet; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf- och telefonväsendet; vården om statsverkets egendom;

12) (11) område, som är reglerat genom internationella fördrag;

13) (12) område, vilket härintills icke av lagstiftningen förutsatts.

10 §.

Republikens nuvarande lagar och författningar förbliva gällande i landskapet Åland.

Ny lag, som rör andra än de i 9 § omförmälda ärenden, tillämpas, med de undantag, som i 27 och 29 §§ omförmälas, i landskapet Åland först sedan den blivit av landstinget antagen.

11 §.

Innan förordningar av republikens president eller statsrådet med utöv-ning av den i 28 § regeringsformen jem förbehållna rätt utfärdas för land-skapet Åland i andra än de i 9 § av denna lag nämnda ärenden eller i ären-den, vilka föranledas av dem eller som annars förbliva under republikens allmänna förvaltning, skall landskapsnämnden beredas tillfälle att i ären-det avgiva utlåtande.

12 §.

Landstinget äger i andra ärenden än dem, som i 9 § angivas, antaga landskapslagar att gälla för landskapet Åland.

Landstingets beslut insädas till regeringen av landshövdingen.

Därest republikens president, efter att hava infordrat högsta domstolens utlåtande, finner att en av landstinget antagen lag berör de i 9 § omför-mälda ärenden, eller anser lagen vara stridande mot republikens allmänna intresse, äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna att sagda lag skall förfalla. Har republikens president därförinnan med avseende å en landskapslag till-

kännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovanangivna befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft.

13 §.

Landstinget äger rätt att antaga petitionsförslag och motion rörande sådan för landskapet gällande lag, som hänför sig till de i 9 § omförmälda ärenden, att riksdagen föreläggas. Förslagen insändas till riksdagen genom landskapsnämnden och gäller om dem vad i lantdagsordningen är stadgat rörande motioner och petitionsförslag.

14 §.

Landskapsnämnden äger rätt att göra framställningar om utfärdande av administrativa förordningar för landskapet Åland.

III. Förvaltningen.

15 §.

Republikens president fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland på sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

16 §.

Landskapsnämndens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser, så ock de för ledamöter i landskapsnämnden gällande kompetensvillkor bestämmas genom landskapslag.

17 §.

Under republikens allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) utrikesärendena;
- 2) justitieförvaltningen;
- 3) förvaltningen av militära angelägenheter;
- 4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet;
- 5) statens finansförvaltning;
- 6) förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälsovården; så ock bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sådant icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna;
- 7) förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till övriga kommunikationer med avseende å transitotrafiken och samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet;
- 8) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föranledes av i 9 § nämnda ärenden.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrelsemyndigheterna, så vitt den icke enligt lag eller författningar ankommer å republikens president eller statsrådet.

18 §.

Genom förordning kunna, med landskapsnämndens begivande, å republikens allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tillsvidare

tilldelas landskapsförvaltningen, ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på republikens allmänna förvaltning.

IV. Lagskipningen.

19 §.

Domsrätten i rättegångsmål och ärenden utövas av statens domstolar.

20 §.

Förvaltningsrättsliga besvärsmål avgöras av landshövdingen.

V. Landskapets hushållning.

21 §.

Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda inkomsterna från mantalspenningar, näringsskatter och nöjesskatter, och äger landstinget besluta om dessa skatter. Likaledes äger landstinget, i anslutning till statens allmänna inkomstbeskattning, för landskapets behov påbjuda en tilläggsskatt att utgå enligt enahanda grunder samt påföras och uppbäras i samband med den allmänna inkomstskatten, liksom ock att pålägga tillfälligt extra beskattning, ävensom bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsförvaltningen underlydande myndigheters tjänsteförättningar och expeditioner så ock för anlitan- ningar.

De i denna paragraf åsyftade beslut träda i kraft utan stadfästelse av republikens president, men böra meddelas landshövdingen till kännedom.

22 §.

Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner att beslutet:

1) försvårar varuutbytet mellan in- och utlandet eller mellan landskapet Åland och fastlandet;

2) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter å anlitan- det av allmänna vägar, farleder eller landskapsförvaltningen underlydande inrättningar; eller

3) har till följd att beskattningen uppenbarligen förfördelar enskilda skattdragande eller samhällsklasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av beslut, skall beslutet underställas republikens presidents prövning.

23 §.

Nyttjanderätten till statens jordegendom i landskapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller till den egendom, som nu eller framdeles kommer till användning för statsverkets behov.

24 §.

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov besluter landstinget. För upptagande av obligationslån även-

som lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

25 §.

Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 17 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvården, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt.

26 §.

Framgår det, att beskattningen i landskapet Åland för självförvaltningens ordinarie behov är i förhållande till av landskapet åtnjutna förmåner proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande ändamål annorstädes i republiken, skall bidrag ur statsmedel åt landskapet utgivas.

Bidragets belopp fastställles för en tid av tre budgetår i sänder genom en delegation, bestående av tvenne ledamöter, förordnade av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är landshövdingen.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av bidrag till extraordinarie utgifter, fattas beslut jämväl härom av den i föregående moment omförmälda delegation.

Delegationens beslut skola för att bliva gällande stadfästas av republikens president.

VII. Deltagandet i fäderneslandets försvar.

27 §.

Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att biträda vid fäderneslandets försvar genom att, i stället för fullgörande av värnplikt, göra motsvarande tjänst vid lots- och fyrinrättningen såsom därom i lag särskilt stadgas.

Vad här ovan stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet Åland från annan ort i Finland, där de skulle hava varit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet, som i första momentet åsyftas, må dock, där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid republikens krigsmakt.

VIII. De offentliga tjänsterna.

28 §.

Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämnas av landskapsnämnden.

29 §.

Myndigheternas ämbetsarräk i landskapet Åland är svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, gälle vad i allmän språklag stadgas.

30 §.

Skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myndigheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland samt republikens regering och centrala myndigheter skall vara svenska.

31 §.

I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke styrkt att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som skrift.

VIII. Om besvär och åtal för
brott i tjänsten.

32 §.

Över landskapsnämndens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras såsom stadgat är rörande besvär anförande i motsvarande fall över landshövdingens utslag.

Finner landshövdingen, att landskapsförvaltningen underlydande myndighets beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han förbjuda verkställigheten av sådant beslut.

33 §.

För brott i tjänsten åtalas lantrådet och ledamot av landskapsnämnden inför Åbo hovrätt.

34 §.

Förfar lantrådet eller ledamot i landskapsnämnden vid utövning av sitt ämbete i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåter han vad honom i tjänsten åligger, skall landshövdingen anmäla brottet till åtal.

IX. Särskilda bestämmelser.

35 §.

Uppkommer meningsskiljaktighet angående landshövdingens, landstingets eller landskapsnämndens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen avgöra densamma.

36 §.

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelser från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle vad i 13 § är stadgat.

37 §.

Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av president och val till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag.

38 §.

Denna lag träder i kraft den..... 19...

L A G

angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland.

Sedan lag om självstyrelse för Åland blivit antagen och denna dag stadfäst, varder härmed angående dess bringande i verkställighet, i enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgat som följer:

1 §.

Intill dess, genom av landskapets Ålands landsting antagen landskapslag, valordning stiftats för landskapet Ålands landsting, skola representanter till landstinget utses med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i vallagen av den 20 juli 1906, dock sålunda, att

1) landskapet Åland skall utgöra en valkrets och centralnämnden sammanträda i Mariehamns stad;

2) representanter skola väljas till ett antal av trettio;

3) i röstningen äger deltaga den som är valberättigad vid val av kommunalfullmäktige och är i någon kommun inom landskapet Åland mantalsskriven den 1 januari 1920;

4) röstningverkställes endast i landskapet Åland;

5) valmansförening kan bildas av minst tio valmän;

6) valen förrättas den 1..... 19..

2 §.

Intill dess genom landskapslag stadgats angående landstingets organisation, skola stadgandena i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 med avseende å landstinget i tillämpliga delar iakttagas, dock sålunda, att

1) stadgandena i lantdagsordningens 11, 12, 13, 20, 24 och 25 §§, 2 mom. 26 §, 27, 32, 33 och 46 §§, sistnämnda paragraf för såvitt den rör andra än på Åland verksamma ämetsverk, tjänstemän eller allmänna inrättningar, samt 74 § icke äro tillämpliga;

2) landstinget sammanträder i Mariehamns stad, första gången, på kallelse av landshövdingen, den 1..... 19..;

3) elektorerna skola utses till ett antal av tolv;

4) utskott tillsätts enligt landstingets prövning;

5) utskott skall bestå av fem ledamöter och stora utskottet av tio;

6) ärende må icke lämnas vilande över nya val;

7) kvalificerad majoritet erfordras icke i något ärende;

8) förslag till sådana reglementariska föreskrifter, vilka nämnas i 72 § av lantdagsordningen, skola uppgöras av talmannen och vicetalmännen tillsammans med två medlemmar av landstinget, vilka landstinget genom direkta val därtill utsett.

3 §.

Landstinget skall, då det första gången sammankommer, besluta om valordning för val till landstinget, om landstingets organisation och åligganden, om landskapsnämndens sammansättning samt om dess och lantrådets åligganden, om inkomst- och utgiftsstat för landskapet, ävensom om skatter, vilka skola uppbäras för landskapets behov.

4 §.

Landskapsnämnden och lantrådet vidtaga med sin verksamhet den 1..... 19... Till dess landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar blivit inrättade, handhavas motsvarande åligganden av statens myndigheter. Med avseende å tjänsteman, som erhåller motsvarande landskapsförvaltningen underlydande befattning, gälla icke stadgandena i förordningen av den 3 februari 1868 angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ämbets- och tjänstemän, vilkas befattningar indragas.

5 §.

Ålands landsting skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande över proposition till den lag, som förutsättes i 27 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, innan densamma till riksdagen överlämnas.

6 §.

Vad i 23 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, stadgas, medför ej ändring i nuvarande arrendatorers rättigheter och skyldigheter enligt nu gällande avtal.

7 §.

Övriga bestämmelser, som möjligen efterdras för att bringa i verkställighet lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, utfärdas genom förordning.

Helsingfors, den 19 april 1920.
